

Komunikat Komisji w sprawie stosowania reguł Unii Europejskiej w dziedzinie pomocy państwa w odniesieniu do rekompensaty z tytułu usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(2012/C 8/02)

1. CEL I ZAKRES NINIEJSZEGO KOMUNIKATU

1. Usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym (UOIG) są nie tylko zakorzenione we wspólnych wartościach Unii, lecz odgrywają również kluczową rolę w propagowaniu spójności społecznej i terytorialnej. Unia i państwa członkowskie, każde w ramach przysługujących im uprawnień, muszą dopilnować, by usługi te były świadczone na zasadach i warunkach, które umożliwią pełną realizację postawionych przed nimi celów.
2. Niektóre UOIG mogą być świadczone przez przedsiębiorstwa publiczne lub prywatne ⁽¹⁾ bez konkretnego wsparcia finansowego ze strony organów państw członkowskich. Inne usługi mogą być świadczone jedynie wówczas, jeśli odnośny organ zaferuje usługodawcy rekompensatę finansową. Przy braku konkretnych reguł unijnych państwa członkowskie dysponują zasadniczo swobodą przy określaniu sposobu organizacji i finansowania swoich UOIG.
3. Celem niniejszego komunikatu jest wyjaśnienie głównych pojęć dotyczących stosowania reguł pomocy państwa w odniesieniu do rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych ⁽²⁾. Dlatego komunikat skupia się na wymogach dotyczących pomocy państwa, które są najbardziej istotne dla rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych.
4. Wraz z niniejszym komunikatem Komisja planuje przyjęcie rozporządzenia dotyczącego pomocy *de minimis* konkretnie w odniesieniu do UOIG, w którym wyjaśnia, że niektóre środki rekompensaty nie stanowią pomocy państwa w rozumieniu art. 107 Traktatu ⁽³⁾, a także wydaje decyzję ⁽⁴⁾, w której uznaje niektóre rodzaje rekompensaty z tytułu UOIG stanowiącej pomoc państwa za zgodne z Traktatem na podstawie art. 106 ust. 2 Traktatu i zwalnia je z obowiązku zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu, oraz zasady ramowe ⁽⁵⁾ określające

warunki, zgodnie z którymi pomoc państwa z tytułu UOIG nieobjęta wymienioną decyzją może zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 106 ust. 2 Traktatu.

5. Niniejszy komunikat jest bez uszczerbku dla stosowania innych przepisów prawa Unii, zwłaszcza przepisów dotyczących zamówień publicznych oraz wymogów wynikających z Traktatu i sektorowych przepisów unijnych. Jeśli organ publiczny postanowi powierzyć osobie trzeciej świadczenie określonej usługi, musi przestrzegać przepisów prawa Unii dotyczących zamówień publicznych wynikających z art. 49–56 Traktatu, unijnych dyrektyw dotyczących zamówień publicznych (dyrektywy 2004/17/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. koordynującej procedury udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych ⁽⁶⁾ oraz dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi ⁽⁷⁾) oraz przepisów sektorowych ⁽⁸⁾. Ponadto w przypadkach gdy dyrektywy dotyczące zamówień publicznych nie mają zastosowania w części lub w całości (np. w odniesieniu do koncesji na wykonywanie usług i zamówień na usługi wymienionych w załączniku IIB do dyrektywy 2004/18/WE, z uwzględnieniem różnych rodzajów usług socjalnych), udzielenie zamówienia może jednak wymagać spełnienia określonych w Traktacie wymogów dotyczących przejrzystości, równego traktowania, proporcjonalności i wzajemnego uznawania ⁽⁹⁾.
6. Oprócz kwestii poruszonych w niniejszym komunikacie, decyzji 2012/21/UE i komunikacie Komisji w sprawie zasad ramowych Unii Europejskiej dotyczących pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych (2011), Komisja odpowie na indywidualne pytania, które pojawią się w kontekście stosowania reguł pomocy państwa w odniesieniu do UOIG. Uczyni to między innymi poprzez swój interaktywny serwis informacyjny poświęcony usługom świadczonym w interesie ogólnym, który dostępny jest na stronie internetowej Komisji ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ Zgodnie z art. 345 Traktatu Traktaty nie przesadzają w niczym zasad prawa własności w państwach członkowskich. W związku z tym w przepisach dotyczących konkurencji nie wprowadza się rozróżnienia na przedsiębiorstwa będące własnością prywatną lub publiczną.

⁽²⁾ Dalsze wskazówki znajdują się w Podręczniku w sprawie stosowania unijnych zasad dotyczących pomocy państwa, zamówień publicznych oraz rynku wewnętrznego do usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym, a w szczególności do usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym, SEC(2010) 1545 wersja ostateczna z dnia 7 grudnia 2010 r.

⁽³⁾ Zob. s. 23 niniejszego Dziennika Urzędowego.

⁽⁴⁾ Decyzja Komisji 2012/21/UE z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym (Dz.U. L 7 z 11.1.2012, s. 3).

⁽⁵⁾ Zob. s. 15 niniejszego Dziennika Urzędowego.

⁽⁶⁾ Dz.U. L 134 z 30.4.2004, s. 1.

⁽⁷⁾ Dz.U. L 134 z 30.4.2004, s. 114.

⁽⁸⁾ Zob. na przykład rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70 (Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 1).

⁽⁹⁾ Sprawa C-324/98 *Telaustria Verlags GmbH i Telefonadress GmbH przeciwko Telekom Austria AG* [2000] Rec. I-10745, pkt 60 oraz komunikat wyjaśniający Komisji dotyczący prawa wspólnotowego obowiązującego w dziedzinie udzielania zamówień, które nie są lub są jedynie częściowo objęte dyrektywami w sprawie zamówień publicznych (Dz.U. C 179 z 1.8.2006, s. 2).

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/services_general_interest/registration/form_en.html

7. Niniejszy komunikat jest bez uszczerbku dla odnośnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

2. PRZEPISY OGÓLNE DOTYCZĄCE POJĘCIA POMOCY PAŃSTWA

2.1. Pojęcie przedsiębiorstwa i działalności gospodarczej

8. Zgodnie z art. 107 ust. 1 Traktatu reguły pomocy państwa zasadniczo mają zastosowanie jedynie wtedy, gdy beneficjent jest „przedsiębiorstwem”. Dlatego do celów stosowania reguł pomocy państwa kluczową kwestią jest ustalenie, czy dany podmiot świadczący usługę w interesie ogólnym należy uznać za przedsiębiorstwo.

2.1.1. Zasady ogólne

9. Trybunał Sprawiedliwości niezmiennie definiuje przedsiębiorstwa jako podmioty prowadzące działalność gospodarczą, niezależnie od ich statusu prawnego i sposobu ich finansowania⁽¹⁾. A zatem zakwalifikowanie określonej jednostki jako przedsiębiorstwa zależy całkowicie od charakteru jej działalności. Ta ogólna zasada ma trzy ważne konsekwencje:

Po pierwsze, nie jest decydujący status podmiotu na podstawie prawa krajowego. Na przykład podmiot zaklasyfikowany zgodnie z prawem krajowym jako stowarzyszenie lub klub sportowy może jednak zostać uznany za przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu. Jedynym istotnym pod tym względem kryterium jest fakt, czy podmiot ten prowadzi działalność gospodarczą.

Po drugie, o stosowaniu reguł pomocy państwa jako takich nie decyduje to, czy dany podmiot utworzono po to, aby przynosił zyski. Z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości i Sądu wynika, że podmioty nienastawione na zysk mogą także oferować na rynku towary i usługi⁽²⁾. Jeżeli tak nie jest, to podmioty nienastawione na zysk pozostają oczywiście całkowicie poza zakresem kontroli pomocy państwa.

Po trzecie, klasyfikacja podmiotu jako przedsiębiorstwa zawsze odnosi się do konkretnej działalności. Podmiot, który prowadzi zarówno działalność gospodarczą, jak

i niegospodarczą, uznaje się za przedsiębiorstwo jedynie w odniesieniu do działalności gospodarczej.

10. Dwa odrębne podmioty prawne mogą zostać uznane za tworzące jeden podmiot gospodarczy do celów stosowania reguł pomocy państwa. Ten podmiot gospodarczy jest w związku z tym uznawany za odnośne przedsiębiorstwo. W tym kontekście Trybunał Sprawiedliwości sprawdza, czy istnieje pakiet kontrolny lub powiązania funkcjonalne, gospodarcze i organiczne⁽³⁾. Z drugiej strony, podmiot który sam nie oferuje na rynku towarów lub usług, nie jest przedsiębiorstwem przez sam fakt posiadania udziałów, nawet pakietu większościowego, jeśli te udziały prowadzą jedynie do wykonywania praw związanych ze statusem udziałowca lub członka, a także w odpowiednich przypadkach – do otrzymywania dywidend, które są zwyczajną korzyścią płynącą z posiadania danych aktywów⁽⁴⁾.

11. Aby wyjaśnić różnicę między działalnością gospodarczą i niegospodarczą, Trybunał Sprawiedliwości niezmiennie utrzymywał, że wszelka działalność polegająca na oferowaniu na rynku towarów i usług jest działalnością gospodarczą⁽⁵⁾.

12. Kwestia tego, czy istnieje rynek dla określonych usług, może zależeć od sposobu organizacji tych usług w danym państwie członkowskim⁽⁶⁾. Reguły pomocy państwa mają zastosowanie jedynie w przypadku, gdy określona usługa jest świadczona w otoczeniu rynkowym. Gospodarczy charakter niektórych usług może zatem być różny w poszczególnych państwach członkowskich. Ponadto w związku z wyborami politycznymi lub rozwojem sytuacji gospodarczej klasyfikacja określonej usługi może się zmieniać wraz z upływem czasu. To, co dzisiaj nie stanowi działalności na rynku, może się nią stać w przyszłości i odwrotnie.

13. Decyzja organu o niezezwoleńiu osobom trzecim na świadczenie określonej usługi (np. dlatego, że organ ten zamierza świadczyć tę usługę we własnym zakresie) nie wyklucza istnienia działalności gospodarczej. Mimo takiego zamknięcia rynku działalność gospodarcza może istnieć, jeśli inne podmioty są skłonne i zdolne do świadczenia danej usługi na odnośnym rynku. Bardziej ogólnie można

⁽¹⁾ Sprawy połączone od C-180/98 do C-184/98 *Pavlov i in.* [2000] Rec. I-6451.

⁽²⁾ Sprawy połączone od 209/78 do 215/78 oraz 218/78 *Van Landewyck* [1980] Rec. 3125, pkt 21; sprawa C-244/94 *FFSA i inni* [1995] Rec. I-4013; sprawa C-49/07 *MOTOE* [2008] Zb.Orz. I-4863, pkt 27 i 28.

⁽³⁾ Sprawa C-480/09 P *AceaElectrabel Produzione SpA przeciwko Komisji* [2010] Zb.Orz., pkt 47–55; sprawa C-222/04 *Ministero dell'Economia e delle Finanze przeciwko Cassa di Risparmio di Firenze SPA i in.*, [2006] Zb.Orz. I-289, pkt 112.

⁽⁴⁾ Sprawa C-222/04 *Ministero dell'Economia e delle Finanze przeciwko Cassa di Risparmio di Firenze SPA i in.* [2006] Zb.Orz. I-289, pkt 107–118 i 125.

⁽⁵⁾ Sprawa 118/85 *Komisja przeciwko Włochom* [1987] Rec. 2599, pkt 7; sprawa C-35/96 *Komisja przeciwko Włochom* [1998] Rec. I-3851, pkt 36; sprawy połączone od C-180/98 do C-184/98 *Pavlov i in.*, pkt 75.

⁽⁶⁾ Sprawy połączone C-159/91 i C-160/91 *Poucet and Pistre* [1993] Rec. I-637.

powiedzieć, że fakt świadczenia określonej usługi we własnym zakresie ⁽¹⁾ nie ma znaczenia dla stwierdzenia, czy dana działalność jest działalnością gospodarczą czy nie ⁽²⁾.

14. Ponieważ rozróżnienie na usługi gospodarcze i niegospodarcze zależy od specyficznych warunków politycznych i gospodarczych w danym państwie członkowskim, nie jest możliwe sporządzenie wyczerpującego wykazu rodzajów działalności, które *a priori* nigdy nie miałyby charakteru gospodarczego. Taki wykaz nie zapewniałby rzeczywistej pewności prawa, a przez to byłby mało użyteczny. W kolejnych punktach podjęto próbę wyjaśnienia tego rozróżnienia w odniesieniu do szeregu ważnych dziedzin.
15. Przy braku w Traktatach definicji działalności gospodarczej wydaje się, że orzecznictwo oferuje różne kryteria dotyczące stosowania zasad rynku wewnętrznego oraz prawa konkurencji ⁽³⁾.

2.1.2. Sprawowanie władzy publicznej

16. Z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wynika, że art. 107 Traktatu nie ma zastosowania, jeśli państwo działa „sprawując władzę publiczną” ⁽⁴⁾ lub jeśli organy reprezentujące państwo działają „w charakterze organów publicznych” ⁽⁵⁾. Można uznać, że dany podmiot działa sprawując władzę publiczną, jeśli przedmiotowa działalność jest zadaniem, które stanowi część zasadniczych funkcji państwa lub jeśli jest ona powiązana z tymi funkcjami poprzez swój charakter, swoje cele i zasady, którym podlega ⁽⁶⁾. Zasadniczo działalność, która nieodłącznie

stanowi część prerogatyw organu publicznego i jest wykonywana przez państwo, nie stanowi działalności gospodarczej, chyba że dane państwo członkowskie zdecydowało się na wprowadzenie mechanizmów rynkowych. Przykładem takiej działalności jest działalność dotycząca:

- a) wojska lub policji;
- b) bezpieczeństwa i kontroli żeglugi powietrznej ⁽⁷⁾;
- c) kontroli i bezpieczeństwa ruchu morskiego ⁽⁸⁾;
- d) nadzoru nad zanieczyszczeniami ⁽⁹⁾; oraz
- e) organizacji, finansowania i wykonywania wyroków więzienia ⁽¹⁰⁾.

2.1.3. Ubezpieczenie społeczne

17. Zakwalifikowanie programów w dziedzinie ubezpieczenia społecznego jako wiążących się z działalnością gospodarczą zależy od tego, jak zostały utworzone i jaką mają strukturę. Zasadniczo Trybunał Sprawiedliwości i Sąd stosują rozróżnienie na programy oparte na zasadzie solidarności i programy gospodarcze.
18. Trybunał Sprawiedliwości i Sąd stosują szereg kryteriów w celu określenia, czy program ubezpieczenia społecznego jest oparty na zasadzie solidarności, a zatem nie wiąże się z działalnością gospodarczą. W tej kwestii istotnych może być kilka czynników:

- a) czy przystąpienie do programu jest obowiązkowe ⁽¹¹⁾;
- b) czy program służy wyłącznie realizacji celu społecznego ⁽¹²⁾;
- c) czy program nie jest nastawiony na zysk ⁽¹³⁾;

⁽¹⁾ Zob. opinia rzecznika generalnego Geelhoeda w sprawie C-295/05 *Asociación Nacional de Empresas Forestales (Asemfo) przeciwko Transformación Agraria SA (Tragsa) i Administración del Estado* [2007] Zb.Orz. I-2999, pkt 110–116; rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70, Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 1, art. 5 ust. 2 i art. 6 ust. 1; decyzja Komisji 2011/501/EU z dnia 23 lutego 2011 r. w sprawie pomocy państwa C 58/06 (ex NN 98/05) udzielonej przez Niemcy na rzecz przedsiębiorstw Bahnen der Stadt Monheim (BSM) oraz Rheinische Bahngesellschaft (RBG) w Verkehrsverbund Rhein Ruhr (Związek Komunikacyjny Renu-Ruhr), Dz.U. L 210 z 17.8.2011, s. 1, pkt 208–209.

⁽²⁾ Nie jest to także istotne dla stwierdzenia, czy daną usługę można zdefiniować UOIG; zob. sekcja 3.2.

⁽³⁾ Sprawa C-519/04 P *David Meca-Medina, Igor Majcen przeciwko Komisji* [2006] Zb.Orz. I-6991, pkt 30–33; sprawa C-350/07 *Kattner Stahlbau* [2009] Zb.Orz. I-1513, pkt 66, 72, 74 i 75; opinia rzecznika generalnego Poiaresa Maduro wydana w dniu 10 listopada 2005 r. w sprawie C-205/03 P *FENIN* [2006] Zb.Orz. I-6295, pkt 50 i 51.

⁽⁴⁾ Sprawa C-118/85 *Komisja przeciwko Włochom*, pkt 7 i 8.

⁽⁵⁾ Sprawa C-30/87 *Bodson/Pompes funèbres des régions libérées* [1988] Rec. I-2479, pkt 18.

⁽⁶⁾ Zob. w szczególności sprawa C-364/92 *SAT/Eurocontrol* [1994] Rec. I-43, pkt 30.

⁽⁷⁾ Sprawa C-364/92 *SAT/Eurocontrol*, pkt 27; sprawa C-113/07 P *Selext Sistemi Integrati przeciwko Komisji* [2009] Zb.Orz. I-2207, pkt 71.

⁽⁸⁾ Decyzja Komisji z dnia 16 października 2002 r. w sprawie N 438/02 – Belgia – Pomoc dla władz portowych, Dz.U. C 284 z 21.11.2002.

⁽⁹⁾ Sprawa C-343/95 *Calè & Figli* [1997] Rec. I-1547, pkt 22.

⁽¹⁰⁾ Decyzja Komisji w sprawie N 140/06 – Litwa – Przydział dotacji dla przedsiębiorstw państwowych w zakładach karnych, Dz.U. C 244 z 11.10.2006.

⁽¹¹⁾ Sprawy połączone C-159/91 i C-160/91 *Poucet i Pistre* [1993] Rec. I-637, pkt 13.

⁽¹²⁾ Sprawa C-218/00 *Cisal i INAIL*, [2002] Rec. I-691, pkt 45.

⁽¹³⁾ Sprawy połączone C-264/01, C-306/01, C-354/01 i C-355/01 *AOK Bundesverband* [2004] Zb.Orz. I-2493, pkt 47–55.

- d) czy zasiłki są niezależne od wnoszonych składek ⁽¹⁾;
- e) czy wypłacane zasiłki są niekoniecznie proporcjonalne do zarobków ubezpieczonego ⁽²⁾; oraz
- f) czy program jest nadzorowany przez państwo ⁽³⁾.
19. Należy odróżniać takie programy oparte na zasadzie solidarności od programów gospodarczych ⁽⁴⁾. W przeciwieństwie do programów opartych na zasadzie solidarności programy gospodarcze zasadniczo charakteryzuje:
- a) nieobowiązkowe członkowstwo ⁽⁵⁾;
- b) zasada kapitalizacji (uzależnienie uprawnień od płatowanych składek i wyników finansowych programu) ⁽⁶⁾;
- c) nastawienie na przynoszenie zysków ⁽⁷⁾; oraz
- d) zapewnienie uprawnień, które są dodatkowe w stosunku do uprawnień w programie podstawowym ⁽⁸⁾.
20. Niektóre programy łączą cechy obu kategorii. W takich przypadkach klasyfikacja programu zależy od wyniku analizy różnych elementów i ich relatywnego znaczenia ⁽⁹⁾.
21. W niektórych państwach członkowskich szpitale publiczne są integralną częścią krajowego systemu opieki zdrowotnej i są prawie w całości oparte na zasadzie solidarności ⁽¹⁰⁾. Szpitale te są bezpośrednio finansowane ze składek na ubezpieczenie społeczne i z innych zasobów państwa oraz świadczą usługi nieodpłatnie na rzecz osób należących do systemu na zasadzie powszechnego objęcia ubezpieczeniem ⁽¹¹⁾. Trybunał Sprawiedliwości i Sąd potwierdziły, że w przypadku istnienia takiej struktury, odnośne podmioty nie działają jako przedsiębiorstwa ⁽¹²⁾.
22. W niektórych państwach członkowskich szpitale publiczne są integralną częścią krajowego systemu opieki zdrowotnej i są prawie w całości oparte na zasadzie solidarności ⁽¹⁰⁾. Szpitale te są bezpośrednio finansowane ze składek na ubezpieczenie społeczne i z innych zasobów państwa oraz świadczą usługi nieodpłatnie na rzecz osób należących do systemu na zasadzie powszechnego objęcia ubezpieczeniem ⁽¹¹⁾. Trybunał Sprawiedliwości i Sąd potwierdziły, że w przypadku istnienia takiej struktury, odnośne podmioty nie działają jako przedsiębiorstwa ⁽¹²⁾.
23. Jeśli istnieje ta struktura, nawet działalność, która sama w sobie mogłaby mieć charakter gospodarczy, lecz jest prowadzona wyłącznie w celu świadczenia innych usług niegospodarczych, nie ma charakteru gospodarczego. Podmiot, który nabywa towary – nawet w dużych ilościach – w celu oferowania usług niegospodarczych nie działa jako przedsiębiorstwo tylko dlatego, że jest nabywcą na określonym rynku ⁽¹³⁾.
24. W wielu innych państwach członkowskich szpitale i inne podmioty świadczące usługi opieki zdrowotnej oferują swoje usługi za wynagrodzeniem, pobieranym bezpośrednio od pacjentów lub z ich ubezpieczenia ⁽¹⁴⁾. W takich systemach występuje do pewnego stopnia konkurencja między szpitalami w zakresie świadczenia usług opieki zdrowotnej. W takich przypadkach fakt, że opieka zdrowotna jest świadczona przez szpital publiczny, nie wystarcza do zaklasyfikowania danej działalności jako niegospodarczej.
25. Trybunał Sprawiedliwości i Sąd wyjaśniły również, że usługi opieki zdrowotnej, które niezależni lekarze i inny prywatny personel medyczny świadczą za wynagrodzeniem i na własne ryzyko, należy uznać za działalność gospodarczą ⁽¹⁵⁾. Ta sama zasada miałaby zastosowanie do niezależnych aptek.

2.1.4. Opieka zdrowotna

21. W Unii systemy opieki zdrowotnej różnią się znacznie w poszczególnych państwach członkowskich. Stopień konkurencji między różnymi podmiotami świadczącymi

⁽¹⁾ Sprawy połączone C-159/91 i C-160/91 *Poucet and Pistre*, pkt 15–18.

⁽²⁾ Sprawa C-218/00 *Cisal i INAIL*, pkt 40.

⁽³⁾ Sprawy połączone C-159/91 i C-160/91 *Poucet i Pistre*, pkt 14, sprawa C-218/00 *Cisal i INAIL*, pkt 43–48, sprawy połączone C-264/01, C-306/01, C-354/01 i C-355/01 *AOK Bundesverband*, pkt 51–55.

⁽⁴⁾ Zob. w szczególności sprawa C-244/94 *FFSA i in.*, pkt 19.

⁽⁵⁾ Sprawa C-67/96 *Albany* [1999] Rec. I-5751, pkt 80–87.

⁽⁶⁾ Sprawa C-244/94 *FFSA i in.*, pkt 9 i 17–20; sprawa C-67/96 *Albany*, pkt 81–85; zob. również sprawy połączone od C-115/97 do C-117/97 *Brentjens* [1999] Rec. I-6025, pkt 81–85, sprawa C-219/97 *Drijvende Bokken* [1999] Rec. I-6121, pkt 71–75 oraz sprawy połączone od C-180/98 do C-184/98 *Pavlov i in.*, pkt 114 i 115.

⁽⁷⁾ Sprawy połączone od C-115/97 do C-117/97 *Brentjens*.

⁽⁸⁾ Sprawy połączone od C-180/98 do C-184/98 *Pavlov i in.*

⁽⁹⁾ Sprawa C-350/07 *Kattner Stahlbau* [2009] Zb.Orz. I-1513.

⁽¹⁰⁾ W oparciu o orzecznictwo sądów europejskich znaczącym przykładem jest hiszpański system opieki zdrowotnej (zob. sprawa T-319/99 *FENIN* [2003] Rec. II-357).

⁽¹¹⁾ W zależności od ogólnej charakterystyki systemu opłaty, które pokrywają jedynie niewielki odsetek prawdziwych kosztów usług, nie mogą wpływać na klasyfikację tych usług jako niegospodarczych.

⁽¹²⁾ Sprawa T-319/99 *FENIN* [2003] Rec. II-357, pkt 39.

⁽¹³⁾ Sprawa T-319/99 *FENIN*, pkt 40.

⁽¹⁴⁾ Zob. na przykład sprawa C-244/94 *FFSA*, sprawa C-67/96 *Albany*, sprawy połączone C-115/97, C-116/97 i C-117/97 *Brentjens* oraz sprawa C-219/97 *Drijvende Bokken*.

⁽¹⁵⁾ Zob. sprawy połączone od C-180 do C-184/98 *Pavlov i in.*, pkt 75 i 77.

2.1.5. *Kształcenie*

26. W orzecznictwie Unii ustanowiono, że kształcenie publiczne organizowane w ramach krajowego systemu kształcenia finansowanego i nadzorowanego przez państwo może być uznane za działalność niegospodarczą. W tej kwestii Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że państwo,

„ustanawiając i utrzymując taki system kształcenia publicznego, finansowany w całości lub w większości ze środków publicznych, a nie przez uczniów lub ich rodziców [...] nie ma zamiaru angażować się w działalność za wynagrodzeniem, lecz realizuje swoje zadanie wobec ludności w dziedzinie społecznej, kulturalnej i edukacyjnej”⁽¹⁾.

27. Zgodnie z tym samym orzecznictwem na niegospodarczy charakter kształcenia publicznego zasadniczo nie ma wpływu fakt, że uczniowie lub ich rodzice muszą czasem płacić czesne za nauczanie lub opłaty wpisowe, które stanowią wkład w koszty operacyjne systemu. Takie wkłady finansowe pokrywają często jedynie ułamek prawdziwych kosztów usługi, a zatem nie można ich uznać za wynagrodzenie za świadczoną usługę. Nie zmieniają one zatem niegospodarczego charakteru usługi kształcenia powszechnego finansowanej głównie ze środków publicznych⁽²⁾. Zasady te mogą dotyczyć usług kształcenia publicznego, takich jak szkolenia zawodowe⁽³⁾, prywatne i publiczne szkoły podstawowe⁽⁴⁾ i przedszkola⁽⁵⁾, działalność dodatkowa w zakresie nauczania w szkołach wyższych⁽⁶⁾ oraz kształcenie w szkołach wyższych⁽⁷⁾.

28. Należy odróżnić takie publiczne świadczenie usług edukacyjnych od usług finansowanych głównie przez rodziców lub uczniów lub z przychodów komercyjnych. Na przykład przedsiębiorstwo komercyjne oferujące kształcenie wyższe finansowane w całości przez studentów wyraźnie kwalifikuje się do tej ostatniej kategorii. W niektórych państwach członkowskich instytucje publiczne mogą także oferować usługi edukacyjne, które ze względu na swój charakter, strukturę finansowania i istnienie konkurencyjnych podmiotów prywatnych, należy uznać za gospodarcze.

29. We wspólnotowych zasadach ramowych dotyczących pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną⁽⁸⁾ Komisja wyjaśniła, że niektóre rodzaje

działalności uczelni i organizacji badawczych wykraczają poza zakres zastosowania reguł pomocy państwa. Dotyczy to głównie działalności organizacji badawczych, a mianowicie:

- a) kształcenia mającego na celu zwiększanie coraz lepiej wykształconych zasobów ludzkich;
- b) prowadzenia niezależnej działalności B+R mającej na celu powiększanie zasobów wiedzy i lepsze zrozumienie, w tym działalności prowadzonej we współpracy, oraz;
- c) upowszechnianie wyników badań.

30. Komisja wyjaśniła również, że działalność dotycząca transferu technologii (udzielanie licencji, tworzenie firm typu spin-off lub inne formy zarządzania wiedzą stworzone przez organizację badawczą) ma charakter niegospodarczy, jeśli odbywa się wewnątrz przedsiębiorstwa⁽⁹⁾ i cały pochodzący z niej dochód jest reinwestowany w zasadniczą działalność odnośnych organizacji badawczych⁽¹⁰⁾.

2.2. *Zasoby państwa*

31. Jedynie korzyści przyznane bezpośrednio lub pośrednio z zasobów państwowych mogą stanowić pomoc państwa w rozumieniu art. 107 Traktatu⁽¹¹⁾. Korzyści finansowane z zasobów prywatnych mogą mieć skutek w postaci umocnienia pozycji niektórych przedsiębiorstw, lecz nie wchodzą w zakres art. 107 Traktatu.

32. Taki transfer zasobów państwowych może przyjmować wiele form, np. dotacji bezpośrednich, ulg podatkowych i świadczeń w naturze. W szczególności fakt, że państwo nie nalicza cen rynkowych za niektóre usługi, stanowi rezygnację z zasobów państwowych. W wyroku w

⁽¹⁾ Zob. między innymi sprawa C-318/05 *Komisja przeciwko Niemcom* [2007] Zb.Orz. I-6957, pkt 68. Zob. także decyzja Komisji z dnia 25 kwietnia 2001, N 118/00 *Subvention publiques aux clubs sportifs professionnels (Dotacje publiczne dla zawodowych klubów sportowych)* oraz decyzja Urzędu Nadzoru EFTA w sprawie 68123 – Norwegia – Nasjonal digital laeringsarena, 12.10.2011, s. 9.

⁽²⁾ Wyrok Trybunału EFTA z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie E-5/07.

⁽³⁾ Sprawa 263/86 *Humbel* [1988] Rec.-5365.

⁽⁴⁾ Sprawa C-318/05 *Komisja przeciwko Niemcom* [2007] Zb.Orz. I-6957; sprawa C-76/05 *Schwartz* [2007] Zb.Orz. 6849.

⁽⁵⁾ Wyrok Trybunału EFTA z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie E-5/07.

⁽⁶⁾ Sprawa C-281/06 *Jundt* [2007] Zb.Orz. I-12231.

⁽⁷⁾ Sprawa 109/92 *Wirth* [1993] Rec. I-6447.

⁽⁸⁾ Zob. wspólnotowe zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną, Dz.U. C 323 z 30.12.2006, s. 1.

⁽⁹⁾ Zgodnie z przepisem 25 zawartym we wspólnotowych zasadach ramowych dotyczących pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną określenie „wewnątrz przedsiębiorstwa” oznacza sytuację, w której zarządzanie wiedzą organizacji badawczej odbywa się albo w jednym z jej działów, albo w spółce zależnej tej organizacji, lub też wspólnie z innymi organizacjami badawczymi. Zlecenie wykonania określonych usług stronom trzecim w drodze otwartych przetargów nie zmienia wewnętrznego charakteru tych działań.

⁽¹⁰⁾ Zob. pkt 3.1.1 i 3.1.2 wspólnotowych zasad ramowych dotyczących pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną.

⁽¹¹⁾ Sprawy połączone od C-52/97 do C-54/97 *Viscido i in.* [1998] Rec. I-2629, pkt 13 oraz sprawa C-53/00 *Ferring* [2001] Rec. I-9067, pkt 16. Zob. także sprawa C-379/98 *PreussenElektra* przeciwko *Schleswig* [2001] Rec. I-2099.

- sprawie C-482/99 *Francja przeciwko Komisji* ⁽¹⁾ Trybunał Sprawiedliwości potwierdził również, że zasoby przedsiębiorstwa publicznego stanowią zasoby państwowe w rozumieniu art. 107 Traktatu, ponieważ organy publiczne są w stanie kontrolować te zasoby. W przypadkach gdy przedsiębiorstwo, któremu powierzono wykonywanie określonej UOIG, jest finansowane z zasobów zapewnianych przez przedsiębiorstwo publiczne i finansowanie to można przypisać państwu, finansowanie to może zatem potencjalnie stanowić pomoc państwa.
33. Przyznanie bez przetargu pozwoleń na zajmowanie lub używanie domeny publicznej czy też innych specjalnych lub wyłącznych praw mających wartość ekonomiczną może stanowić rezygnację z zasobów państwowych i stwarzać korzyść dla beneficjentów ⁽²⁾.
34. Państwa członkowskie mogą w niektórych przypadkach finansować UOIG z opłat lub składek wnoszonych przez niektóre przedsiębiorstwa lub użytkowników, z których przychód jest przekazywany przedsiębiorstwom, którym powierzono wykonywanie danej UOIG. Tego rodzaju uzgodnienia finansowe były analizowane przez Trybunał Sprawiedliwości, zwłaszcza w wyroku w sprawie 173/73 *Włochy przeciwko Komisji* ⁽³⁾, w którym to wyroku Trybunał stwierdził, że:
- „Skoro przedmiotowe fundusze są finansowane poprzez obowiązkowe składki wymagane prawem krajowym, a – jak pokazuje niniejszy przypadek – są zarządzane i przydzielane zgodnie z przepisami tego prawa, należy je uznać za zasoby państwowe w rozumieniu art. (107 Traktatu), nawet jeśli są zarządzane przez instytucje odrębne od organów publicznych”.
35. Podobnie w wyroku z dnia 11 marca 1992 r. w sprawach połączonych C-78/90 do C-83/90 *Compagnie Commerciale de l'Ouest* ⁽⁴⁾ Trybunał Sprawiedliwości potwierdził, że środki finansowane z opłat parafiskalnych stanowią środki finansowane z zasobów państwowych.
36. Ponadto płatności z tytułu rekompensaty za wykonywanie UOIG, które są finansowane z opłat parafiskalnych lub obowiązkowych składek nakładanych przez państwo oraz

zarządzanych i przydzielanych zgodnie z przepisami wspomnianego prawa, są płatnościami z tytułu rekompensaty dokonywanymi z zasobów państwowych.

2.3. Wpływ na wymianę handlową

37. Aby rekompensata z tytułu świadczenia usług publicznych podlegała art. 107 Traktatu, musi wywierać wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi lub stwarzać zagrożenie wywarcia takiego wpływu. Taki wpływ zasadniczo zakłada istnienie rynku otwartego na konkurencję. W związku z tym, w przypadkach gdy otwarcie rynków na konkurencję nastąpiło wskutek przepisów unijnych lub krajowych czy faktycznego rozwoju gospodarczego, obowiązują reguły pomocy państwa. W takich sytuacjach państwa członkowskie zachowują swobodę decydowania o tym, w jaki sposób zdefiniować, zorganizować i finansować UOIG podlegające kontroli pomocy państwa, jeżeli podmiotowi świadczącemu UOIG przyznaje się rekompensatę, bez względu na to, czy jest to podmiot publiczny czy prywatny (w tym dostawca wewnętrzny). Jeżeli rynek jest zastrzeżony dla jednego przedsiębiorstwa (w tym dostawcy wewnętrznego), przyznana mu rekompensata podlega również kontroli pomocy państwa. Tak więc jeżeli działalność gospodarczą otwarto na konkurencję, decyzje o zapewnieniu UOIG innymi metodami niż przy zastosowaniu procedury zamówień publicznych, która gwarantuje najniższy koszt dla społeczności, mogą prowadzić do zakłóceń polegających na uniemożliwianiu konkurentom wejścia na rynek lub ułatwianiu beneficjentowi ekspansji na innych rynkach. Zakłócenia mogą także wystąpić na rynkach czynników produkcji. Pomoc przyznana przedsiębiorstwu działającemu na rynku niezliberalizowanym może wywierać wpływ na wymianę handlową, jeśli przedsiębiorstwo-beneficjent działa również na rynkach zliberalizowanych ⁽⁵⁾.
38. Środki pomocy mogą wywierać wpływ na wymianę handlową również jeśli samo przedsiębiorstwo-beneficjent nie uczestniczy w działalności transgranicznej. W takich przypadkach podaż krajowa może utrzymać się lub zwiększyć, wskutek czego przedsiębiorstwa mające siedzibę w innych państwach członkowskich mają ograniczone możliwości oferowania swoich usług w tym państwie członkowskim ⁽⁶⁾.
39. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości nie ma progę ani wskaźnika procentowego, poniżej którego można uznać, że nie jest wywierany wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi ⁽⁷⁾. Stosunkowo niewielka kwota pomocy lub stosunkowo mały rozmiar przedsiębiorstwa-beneficjenta nie oznacza a priori, że nie miał miejsce wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

⁽¹⁾ [2002] Rec. I-4397.

⁽²⁾ Sprawa C-462/99 *Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH przeciwko Telekom-Control-Kommission, przy udziale Mobilkom Austria AG* [2003] Rec. I-05197, pkt 92 i 93; sprawa T-475/04 *Bouygues i Bouygues Télécom SA przeciwko Komisji* [2007] Zb.Orz. II-02097, pkt 101, 104, 105 i 111.

⁽³⁾ Sprawa 173/73 *Włochy przeciwko Komisji* [1974] Rec. 709, pkt 16. Zob. także sprawa 78/79 *Steinike* [1977] Rec. 595, pkt 21, sprawa C 206/06 *Essent Netwerk* [2008] Zb.Orz. 5497, pkt 47, 57 i 96.

⁽⁴⁾ *Compagnie Commerciale de l'Ouest i in. przeciwko Receveur Principal des Douanes de La Pallice Port* [1992] Rec. I-1847, pkt 35. Zob. również sprawy połączone od C-34/01 do C-38/01 *Enirisorse SpA przeciwko Ministero delle Finanze* [2003] Rec. I-14243, pkt 26.

⁽⁵⁾ Sprawy połączone T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97 do T-607/97, T-1/98, T-3/98 do T-6/98 oraz T-23/98, *Mauro Alzetta i inni przeciwko Komisji* [2000] Rec. II-2319, pkt 143–147.

⁽⁶⁾ Zob. w szczególności sprawa C-280/00 *Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg przeciwko Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH* [2003] Rec. I-7747.

⁽⁷⁾ Sprawa C-280/00 *Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg przeciwko Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, pkt 81.

40. Z drugiej strony Komisja w kilku przypadkach stwierdziła, że działalność miała charakter czysto lokalny i nie wywierała wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi. Są to na przykład:

- a) baseny używane przede wszystkim przez lokalną ludność ⁽¹⁾;
- b) lokalne szpitale obsługujące wyłącznie lokalną ludność ⁽²⁾;
- c) lokalne muzea potencjalnie mało atrakcyjne dla zwiedzających z innych państw ⁽³⁾; oraz
- d) lokalne wydarzenia kulturalne, których potencjalna publiczność jest ograniczona do zasięgu lokalnego ⁽⁴⁾.

41. Wreszcie, Komisja nie musi badać całości wsparcia finansowego przyznanego przez państwa członkowskie. Rozporządzenie (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy *de minimis* ⁽⁵⁾ stanowi, że pomoc poniżej 200 000 EUR na przedsiębiorstwo w dowolnym okresie trzech lat nie podlega art. 107 ust. 1 Traktatu. W sektorze transportu, rybołówstwa i rolnictwa ⁽⁶⁾ stosuje się szczególne progi pomocy *de minimis* i Komisja planuje przyjąć rozporządzenie określające szczególny próg *de minimis* w odniesieniu do usług lokalnych świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym.

3. WARUNKI, ZGODNIE Z KTÓRYMI REKOMPENSATA Z TYTUŁU ŚWIADCZENIA USŁUG PUBLICZNYCH NIE STANOWI POMOCY PAŃSTWA

3.1. Kryteria ustanowione przez Trybunał Sprawiedliwości

42. Trybunał Sprawiedliwości w wyroku w sprawie *Altmark* ⁽⁷⁾ przedstawił dodatkowe wyjaśnienie dotyczące warunków, zgodnie z którymi rekompensata z tytułu świadczenia usług publicznych nie stanowi pomocy państwa z powodu braku jakiegokolwiek korzyści.

⁽¹⁾ Decyzja Komisji w sprawie N 258/00 – Niemcy – Leisure Pool Dorsten, Dz.U. C 172 z 16.6.2001, s. 16.

⁽²⁾ Decyzja Komisji w sprawie N 543/01 – Irlandia – Ulgi kapitałowe dla szpitali, Dz.U. C 154 z 28.6.2002, s. 4.

⁽³⁾ Decyzja Komisji w sprawie N 630/03 – Włochy – Lokalne muzea – Sardinia, Dz.U. C 275 z 8.12.2005, s. 3.

⁽⁴⁾ Decyzja Komisji w sprawie N 257/07 – Hiszpania – Dotacje na produkcje teatralne w Kraju Basków, Dz.U. C 173 z 26.7.2007, s. 2.

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy *de minimis*, Dz.U. L 379 z 28.12.2006, s. 5.

⁽⁶⁾ Zob. art. 2 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1998/2006 w odniesieniu do transportu, rozporządzenie Komisji (WE) nr 875/2007 z dnia 24 lipca 2007 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do pomocy w ramach zasady *de minimis* dla sektora rybołówstwa i zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1860/2004 (Dz.U. L 193 z 25.7.2007, s. 6) oraz rozporządzenie Komisji (WE) nr 1535/2007 z dnia 20 grudnia 2007 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy *de minimis* w sektorze produkcji rolnej (Dz.U. L 337 z 21.12.2007, s. 35).

⁽⁷⁾ Sprawa C-280/00 *Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg przeciwko Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH* [2003] Rec. I-7747.

43. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości:

„W zakresie, w jakim interwencję państwa należy uznać za rekompensatę stanowiącą świadczenie wzajemne za świadczenia przedsiębiorstw będących beneficjentami w celu wykonania zobowiązań do świadczenia usług publicznych, tak że przedsiębiorstwa te w rzeczywistości nie uzyskują z tego tytułu korzyści finansowych, a zatem interwencja taka nie skutkuje uprzywilejowaniem tych przedsiębiorstw względem przedsiębiorstw konkurencyjnych, interwencja ta nie mieści się w zakresie stosowania art. (107 ust. 1 Traktatu). Jednak, aby w konkretnym przypadku można było uniknąć zakwalifikowania takiej rekompensaty jako pomocy państwa, powinny zostać spełnione określone przesłanki.

— [...] Po pierwsze, przedsiębiorstwo będące beneficjentem powinno być rzeczywiście obciążone wykonaniem zobowiązań do świadczenia usług publicznych i zobowiązania te powinny być jasno określone. [...]

— [...] Po drugie, parametry, na których podstawie obliczona jest rekompensata, muszą być wcześniej ustalone w obiektywny i przejrzysty sposób, tak aby nie powodowała ona powstania dodatkowej korzyści ekonomicznej, która mogłaby powodować uprzywilejowanie przedsiębiorstwa będącego beneficjentem względem przedsiębiorstw z nim konkurujących. [...] Zrekompensowanie przez państwo członkowskie strat poniesionych przez przedsiębiorstwo bez uprzedniego ustalenia parametrów tej rekompensaty, jeżeli następnie okaże się, że działalność w zakresie pewnych usług publicznych w ramach wykonywania zobowiązań do świadczenia usług publicznych nie była wykonalna ekonomicznie, stanowi interwencję finansową, która wchodzi w zakres pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. (107 ust. 1 Traktatu).

— [...] Po trzecie, rekompensata nie może przekraczać kwoty niezbędnej do pokrycia całości lub części kosztów poniesionych w celu wykonania zobowiązań do świadczenia usług publicznych, przy uwzględnieniu związanych z nimi przychodów oraz rozsądnego zysku [...].

— [...] Po czwarte, jeżeli wybór przedsiębiorstwa, któremu ma zostać powierzony wykonywanie zobowiązań do świadczenia usług publicznych, nie został w danym przypadku dokonany w ramach procedury udzielania zamówień publicznych, pozwalającej na wyłonienie kandydata zdolnego do świadczenia tych usług po najniższym koszcie dla społeczności, poziom koniecznej rekompensaty powinien zostać ustalony na podstawie analizy kosztów, jakie przeciętne przedsiębiorstwo, prawidłowo zarządzane i wyposażone w środki transportu odpowiednio do tego, by móc uczynić zadość wymogom stawianym usługom publicznym, poniosłoby na wykonanie takich zobowiązań, przy uwzględnieniu związanych z nimi przychodów oraz rozsądnego zysku osiąganego przy wypełnianiu tych zobowiązań” ⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ Sprawa C-280/00 *Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg przeciwko Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, pkt 87–93.

44. W sekcjach od 3.2 do 3.6 omówione zostaną różne wymogi określone w orzecznictwie w sprawie *Altmark*, mianowicie pojęcie usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym dla celów art. 106 Traktatu ⁽¹⁾, potrzeba ustanowienia aktu powierzenia ⁽²⁾, obowiązek zdefiniowania parametrów rekompensaty ⁽³⁾, zasady dotyczące unikania nadwyżki rekompensaty ⁽⁴⁾ oraz zasady dotyczące wyboru usługodawcy ⁽⁵⁾.

3.2. Istnienie usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym

45. Pojęcie usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym jest pojęciem, którego znaczenie zmienia się stopniowo i zależy między innymi od potrzeb obywateli, zmian technologicznych i zmian na rynku, a także od preferencji społecznych i politycznych w odnośnym państwie członkowskim. Trybunał Sprawiedliwości ustalił, że UOIG są usługami posiadającymi szczególne cechy charakterystyczne w porównaniu z innymi rodzajami działalności gospodarczej ⁽⁶⁾.

46. Przy braku szczegółowych unijnych reguł definiujących zakres istnienia UOIG państwa członkowskie dysponują dużą swobodą przy definiowaniu określonej usługi jako UOIG i przy przyznawaniu usługodawcy rekompensaty. Kompetencje Komisji w tym zakresie są ograniczone do sprawdzania, czy odnośne państwo członkowskie nie popełniło oczywistego błędu przy definiowaniu określonej usługi jako UOIG ⁽⁷⁾ oraz do oceny wszelkiej pomocy państwa związanej z odnośną rekompensatą. Gdy istnieją szczegółowe reguły unijne, ograniczają one jeszcze bardziej swobodę przysługującą państwom członkowskim, bez uszczerbku dla spoczywającego na Komisji obowiązku sprawdzenia, czy UOIG prawidłowo zdefiniowano dla potrzeb kontroli pomocy państwa.

47. Pierwsze kryterium z orzecznictwa w sprawie *Altmark* dotyczy zdefiniowania zadania, jakim jest wykonanie UOIG. Wymóg ten pokrywa się z wymogiem zawartym w art. 106 ust. 2 Traktatu ⁽⁸⁾. Z art. 106 ust. 2 Traktatu wynika, że przedsiębiorstwa, którym powierzono wykony-

wanie UOIG, to przedsiębiorstwa, którym powierzono „szczególne zadanie” ⁽⁹⁾. Zasadniczo powierzenie „określonego zadania z zakresu usług publicznych” oznacza świadczenie usług, których dane przedsiębiorstwo, ze względu na swój własny interes gospodarczy, nie podjęłoby się lub nie podjęłoby się w tym samym zakresie lub na tych samych warunkach ⁽¹⁰⁾. Stosując kryterium interesu ogólnego, państwa członkowskie lub Unia mogą powiązać konkretne zobowiązania z takimi usługami.

48. Komisja uważa zatem, że nie byłoby właściwe wiązanie zobowiązań do świadczenia określonych usług publicznych z działalnością, która jest już wykonywana lub może być wykonywana skutecznie i na warunkach takich jak cena, obiektywne cechy jakościowe, ciągłość i dostęp do danej usługi, zgodnych z interesem publicznym zdefiniowanym przez państwo, przez przedsiębiorstwa działające na zwykłych warunkach rynkowych ⁽¹¹⁾. Jeżeli chodzi o to, czy dana usługa może być zapewniona na rynku, ocena Komisji ogranicza się do sprawdzenia, czy państwo członkowskie nie popełniło oczywistego błędu.

49. Ważnym przykładem tej zasady jest sektor łączności szerokopasmowej, w odniesieniu do którego Komisja wystosowała już jasne wytyczne określające, które rodzaje działalności można uznać za UOIG. Co najważniejsze, Komisja uważa, że na obszarach, na których inwestorzy prywatni poczynili już inwestycje w infrastrukturę sieci szerokopasmowych (lub w danym momencie rozbudowują swoją infrastrukturę sieciową) i świadczą już konkurencyjne usługi sieci szerokopasmowych, zapewniając odpowiedni zasięg tych sieci, stworzenie równoległej infrastruktury szerokopasmowej nie powinno być uznawane za UOIG. Natomiast jeśli inwestorzy nie są w stanie zapewnić odpowiedniego zasięgu sieci szerokopasmowej, po spełnieniu określonych warunków można przyznać rekompensatę z tytułu UOIG ⁽¹²⁾.

50. Komisja uważa także, że usługi, które mają zostać zaklasyfikowane jako UOIG, muszą służyć obywatelom lub leżeć w interesie całego społeczeństwa.

⁽¹⁾ Zob. pkt 3.2.

⁽²⁾ Zob. pkt 3.3.

⁽³⁾ Zob. pkt 3.4.

⁽⁴⁾ Zob. pkt 3.5.

⁽⁵⁾ Zob. pkt 3.6.

⁽⁶⁾ Sprawa C-179/90 *Merci convenzionali porto di Genova* [1991] Rec. I-5889, pkt 27, sprawa C-242/95 *GT-Link A/S* [1997] Rec. I-4449, pkt 53 i sprawa C-266/96, *Corsica FerriesFrance SA* [1998] Rec. I-3949, pkt 45.

⁽⁷⁾ Sprawa T-289/03 *BUPA i in. przeciwko Komisji* [2008] Zb.Orz. II-81, pkt 166–169 i 172, sprawa T-17/02 *Fred Olsen* [2005] Zb.Orz. II-2031, pkt 216.

⁽⁸⁾ Sprawa T-289/03 *British United Provident Association Ltd (BUPA) przeciwko Komisji* [2008], Zb.Orz. II-81, pkt 171 i 224.

⁽⁹⁾ Zob. w szczególności sprawa C-127/73 *BRT przeciwko SABAM* [1974] Rec. 313.

⁽¹⁰⁾ Zob. w szczególności art. 2 rozporządzenia (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczącego usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70 (Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 1).

⁽¹¹⁾ Sprawa C-205/99 *Analar* [2001] Rec. I-1271, pkt 71.

⁽¹²⁾ Bardziej szczegółowe przepisy znajdują się w pkt 24–30 komunikatu Komisji „Wytyczne wspólnotowe w sprawie stosowania przepisów dotyczących pomocy państwa w odniesieniu do szybkiego wdrażania sieci szerokopasmowych” (Dz.U. C 235 z 30.9.2009, s. 7).

3.3. Akt powierzenia

51. Wykonanie UOIG musi być powierzone jednemu przedsiębiorstwu lub kilku przedsiębiorstwom, aby art. 106 ust. 2 Traktatu miał zastosowanie. Zatem danym przedsiębiorstwom musi zostać powierzone przez państwo szczególne zadanie⁽¹⁾. Także pierwsze kryterium z orzecznictwa w sprawie *Altmark* zawiera wymóg, by na przedsiębiorstwie spoczywało zobowiązanie do świadczenia usługi publicznej. A zatem, aby zapewnić zgodność z orzecznictwem w sprawie *Altmark*, konieczne jest powierzenie usługi publicznej, w ramach którego zdefiniowano zobowiązania odnośnych przedsiębiorstw i odnośnego organu.
52. Zadanie z zakresu usług publicznych musi być powierzone w formie aktu, który w zależności od prawodawstwa w poszczególnych państwach członkowskich może przyjąć formę instrumentu ustawodawczego lub regulacyjnego albo umowy. Może być również określone w kilku aktach. W oparciu o podejście przyjmowane przez Komisję w takich przypadkach, akt lub szereg aktów musi określać co najmniej:
- treść i czas trwania zobowiązania z tytułu świadczenia usług publicznych;
 - przedsiębiorstwo i w stosownych przypadkach odnośne terytorium;
 - charakter wszelkich praw wyłącznych lub specjalnych przyznanych przedsiębiorstwu przez odnośny organ;
 - parametry służące do obliczania, kontrolowania i przeglądu kwot rekompensaty; oraz
 - ustalenia dotyczące unikania nadwyżki rekompensaty i jej zwrotu.
53. Uczestnictwo usługodawcy w procedurze powierzenia mu realizacji zadania z zakresu usług publicznych nie oznacza, że zadanie to nie wynika z aktu organu publicznego, nawet jeśli powierzenie zadania wystosowano na wniosek usługodawcy⁽²⁾. W niektórych państwach członkowskich nierzadko organy finansują usługi, które zostały opracowane i zaproponowane przez samego usługodawcę. Organ musi jednak zdecydować, czy zatwierdzi propozycję usługodawcy, zanim będzie mógł przyznać rekompensatę. Nie jest istotne, czy niezbędne elementy aktu powierzenia są zawarte bezpośrednio w odnośnej decyzji o przyjęciu propozycji usługodawcy, czy też zawarto odrębny akt prawny, np. umowę z usługodawcą.

3.4. Parametry rekompensaty

54. Parametry służące jako podstawa do obliczenia rekompensaty muszą być określone z wyprzedzeniem w sposób obiektywny i przejrzysty, aby mieć pewność, że nie przy-

znają one korzyści gospodarczej, która faworyzuje przedsiębiorstwo-beneficjenta względem konkurencyjnych przedsiębiorstw.

55. Konieczność uprzedniego ustalenia parametrów rekompensaty nie oznacza, że rekompensata musi być obliczona na podstawie specjalnego wzoru (np. określona cena za dzień, za posiłek, za pasażera czy za liczbę użytkowników). Istotne jest jedynie, aby od samego początku było jasne, w jaki sposób ma być określana rekompensata.
56. Jeśli organ postanawia objąć rekompensatą wszystkie pozycje kosztów usługodawcy, od początku musi określić, w jaki sposób koszty te będą ustalane i obliczane. W tym kontekście uwzględniane mogą być tylko koszty bezpośrednio związane ze świadczeniem odnośnej UOIG. Należy odliczyć wszelkie przychody, jakie przedsiębiorstwo uzyskuje ze świadczenia odnośnej UOIG.
57. Jeśli przedsiębiorstwu w ramach rekompensaty oferuje się rozsądny zysk, w akcie powierzenia należy również określić kryteria obliczania tego zysku.
58. Jeśli przewidziano przegląd kwoty rekompensaty w trakcie okresu realizacji powierzonej usługi, w akcie powierzenia należy określić zasady przeglądu i ewentualny wpływ, jaki przegląd ten może mieć na łączną kwotę rekompensaty.
59. Jeśli odnośną UOIG powierzono w wyniku procedury przetargowej, metoda obliczania rekompensaty musi być uwzględniona w informacjach przekazywanych wszystkim przedsiębiorstwom pragnącym uczestniczyć w przetargu.

3.5. Unikanie nadwyżki rekompensaty

60. Zgodnie z trzecim kryterium z orzecznictwa w sprawie *Altmark* rekompensata nie może być wyższa niż kwota niezbędna do pokrycia wszystkich lub części kosztów poniesionych przy wywiązywaniu się ze zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych, z uwzględnieniem uzyskiwanych przy tym wpływów i rozsądnego zysku. W związku z tym wszelkie mechanizmy dotyczące wyboru usługodawcy muszą być opracowane w taki sposób, aby poziom rekompensaty określano na podstawie tych elementów.
61. Rozsądny zysk należy rozumieć jako stopę zwrotu z kapitału⁽³⁾, której zażądałoby typowe przedsiębiorstwo rozważające, czy podjąć się wykonywania danej usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym w całym okresie powierzenia, przy uwzględnieniu poziomu ryzyka. Poziom ryzyka zależy od odnośnego sektora, rodzaju usługi i charakterystyki mechanizmu rekompensaty. Stopa ta powinna być w stosownych przypadkach ustalona poprzez odniesienie do stopy zwrotu z kapitału osiąganey przy podobnych rodzajach zamówień publicznych na

⁽¹⁾ Zob. w szczególności sprawa C-127/73 BRT przeciwko SABAM [1974] Rec. 313.

⁽²⁾ Sprawa T-17/02 *Fred Olsen*, pkt 188.

⁽³⁾ Stopa zwrotu z kapitału oznacza wewnętrzną stopę zwrotu (ang. IRR), jaką przedsiębiorstwo osiąga z zainwestowanego kapitału w całym okresie realizacji projektu, tj. stopę IRR z przepływów pieniężnych w ramach danego zamówienia.

usługi w warunkach konkurencyjnych (np. zamówień udzielonych w wyniku przetargu). W sektorach, w których nie ma przedsiębiorstw porównywalnych z przedsiębiorstwem, któremu powierzono wykonywanie danej usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym, można odnieść się do porównywalnych przedsiębiorstw mających siedzibę w innych państwach członkowskich lub, jeśli to konieczne, do przedsiębiorstw z innych sektorów, pod warunkiem że zostanie uwzględniona specyfika poszczególnych sektorów. Określając wysokość rozsądnego zysku, państwa członkowskie mogą wprowadzić kryteria motywacyjne dotyczące w szczególności jakości świadczonych usług i wzrostu wydajności. Wzrost wydajności nie może być osiągnięty kosztem jakości świadczonych usług.

3.6. Wybór usługodawcy

62. Zgodnie z czwartym kryterium z orzecznictwa w sprawie *Altmark* oferowana rekompensata musi być albo wynikiem procedury zamówienia publicznego umożliwiającej wybór oferenta zdolnego świadczyć odnośne usługi po najniższym koszcie dla danej społeczności, albo wynikiem analizy porównawczej z typowym przedsiębiorstwem, dobrze zarządzanym i odpowiednio zaopatrzonym w niezbędne środki.

3.6.1. Kwota rekompensaty w przypadku powierzenia danej UOIG w wyniku odpowiedniej procedury przetargowej

63. Najprostszym sposobem wypełnienia przez organy publiczne czwartego kryterium określonego w sprawie *Altmark* jest przeprowadzenie otwartej, przejrzystej i niedyskryminującej procedury udzielenia zamówienia publicznego zgodnej z przepisami dyrektywy 2004/17/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. koordynującej procedury udzielenia zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych⁽¹⁾ i dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielenia zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi⁽²⁾, jak określono poniżej⁽³⁾. Jak wskazano w pkt 5, przeprowadzenie takiej procedury udzielenia zamówienia publicznego jest często obowiązkowym wymogiem obowiązującym na mocy obowiązujących przepisów unijnych.

64. Również w przypadkach gdy nie jest to wymagane przepisami prawa, otwarta, przejrzysta i niedyskryminująca procedura udzielenia zamówienia publicznego jest właściwym sposobem na porównanie potencjalnych ofert oraz określenie rekompensaty, tak by wykluczyć istnienie pomocy.

65. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości procedura udzielenia zamówienia publicznego wyklucza istnienie pomocy państwa jedynie w przypadku, gdy umo-

liwia wybór oferenta mogącego zapewnić świadczenie usługi „po najniższym koszcie dla danej społeczności”.

66. Jeżeli chodzi o cechy procedury przetargowej, procedura otwarta⁽⁴⁾ zgodna z wymogami przepisów w dziedzinie zamówień publicznych jest oczywiście do przyjęcia, ale także procedura ograniczona⁽⁵⁾ może spełniać czwarte kryterium z orzecznictwa w sprawie *Altmark*, chyba że zainteresowanym podmiotom uniemożliwiono zgłoszenie ofert bez uzasadnionych przyczyn. Z drugiej strony dialog konkurencyjny⁽⁶⁾ czy procedura negocjacyjna z uprzednim ogłoszeniem⁽⁷⁾ przyznają szeroki margines swobody organowi rozstrzygającemu i mogą ograniczać udział zainteresowanych podmiotów. Zatem jedynie w wyjątkowych wypadkach można uznać, że są one wystarczające do spełnienia czwartego kryterium z orzecznictwa w sprawie *Altmark*. Procedura negocjacyjna bez uprzedniego ogłoszenia⁽⁸⁾ nie może zagwarantować, że doprowadzi do wyboru oferenta, który będzie w stanie zapewnić te usługi po najniższym koszcie dla danej społeczności.

67. Jeżeli chodzi o kryteria udzielenia zamówienia, „najniższa cena”⁽⁹⁾ spełnia oczywiście czwarte kryterium z orzecznictwa w sprawie *Altmark*. Także „ofertę najkorzystniejszą ekonomicznie”⁽¹⁰⁾ uznaje się za wystarczającą, o ile kryteria udzielenia zamówienia, w tym kryteria środowiskowe⁽¹¹⁾ lub społeczne, są ściśle związane z przedmiotem świadczonej usługi i umożliwiają wybranie oferty najkorzystniejszej ekonomicznie, która odpowiada wartości rynkowej⁽¹²⁾. W przypadku gdy takie okoliczności wystąpią, właściwe może być zastosowanie mechanizmu wycofania, aby zminimalizować ryzyko nadwyżki rekompensaty *ex ante*. Organ udzielający zamówienia ma prawo ustalić standardy jakościowe, które muszą spełnić wszystkie podmioty gospodarcze, lub uwzględnić w decyzji o udzieleniu zamówienia aspekty jakościowe związane z poszczególnymi propozycjami.

68. Ponadto mogą zaistnieć okoliczności, w których procedura udzielenia zamówienia nie umożliwi osiągnięcia efektu w postaci najniższego kosztu dla danej społeczności, ponieważ nie stwarza warunków do odpowiednio otwartej i rzeczywistej konkurencji. Może to wynikać np. ze

⁽¹⁾ Dz.U. L 134 z 30.4.2004, s. 114.

⁽²⁾ Dz.U. L 134 z 30.4.2004, s. 1.

⁽³⁾ Po przyjęciu nowych unijnych przepisów dotyczących zamówień publicznych Komisja zamierza wprowadzić zmiany do niniejszego komunikatu, aby wyjaśnić, jakie znaczenie z punktu widzenia pomocy państwa ma stosowanie procedur przewidzianych w tych nowych przepisach.

⁽⁴⁾ Artykuł 1 ust. 11 lit. a) dyrektywy 2004/18/WE, art. 1 ust. 9 lit. a) dyrektywy 2004/17/WE.

⁽⁵⁾ Artykuł 1 ust. 11 lit. b) dyrektywy 2004/18/WE, art. 1 ust. 9 lit. b) dyrektywy 2004/17/WE.

⁽⁶⁾ Artykuł 29 dyrektywy 2004/18/WE.

⁽⁷⁾ Artykuł 30 dyrektywy 2004/18/WE, art. 1 ust. 9 lit. a) dyrektywy 2004/17/WE.

⁽⁸⁾ Artykuł 31 dyrektywy 2004/18/WE. Zob. także art. 40 ust. 3 dyrektywy 2004/17/WE.

⁽⁹⁾ Artykuł 53 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/18/WE, art. 55 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/17/WE.

⁽¹⁰⁾ Artykuł 53 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2004/18/WE, art. 55 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2004/17/WE; sprawa 31/87 *Beentjes* [1988] Rec. 4635 i sprawa C-225/98 *Komisja przeciwko Francji* [2000] Rec. I-7445; sprawa C-19/00 *SIAC Construction* [2001] Rec. I-7725.

⁽¹¹⁾ Zob. np. nowe wydanie publikacji pt. „Ekologiczne zakupy! Zielone zamówienia publiczne w Europie”, dostępnej w języku angielskim na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/buying_handbook_en.htm

⁽¹²⁾ Innymi słowy, kryterium powinno być sformułowane w taki sposób, by umożliwiała skuteczną konkurencję, która minimalizuje korzyść dla zwycięskiego oferenta.

specyfikacji danej usługi, istniejących praw własności intelektualnej czy niezbędnej infrastruktury będącej własnością określonego usługodawcy. Podobnie, w przypadku procedur, w których składana jest tylko jedna oferta, nie można uznać, że przetarg jest wystarczający do zapewnienia efektu w postaci najniższego kosztu dla danej społeczności.

3.6.2. Kwota rekompensaty w przypadku, gdy dana UOIG nie jest powierzona w wyniku procedury przetargowej

69. Jeśli dla danej usługi istnieje ogólnie przyjęte wynagrodzenie rynkowe, stanowi ono najlepszą wartość odniesienia przy ustalaniu rekompensaty w przypadku braku przetargu ⁽¹⁾.
70. Jeśli nie istnieje takie wynagrodzenie rynkowe, kwota rekompensaty musi być ustalona na podstawie analizy kosztów typowego przedsiębiorstwa, dobrze zarządzanego i odpowiednio wyposażonego w środki materialne umożliwiające mu spełnienie niezbędnych wymogów dotyczących odnośnych usług publicznych, które przedsiębiorstwo to poniosłoby przy wywiązywaniu się z tych zobowiązań, z uwzględnieniem uzyskiwanych przy tym wpływów i rozsądnego zysku za wywiązywanie się z tych zobowiązań. Celem jest dopilnowanie, by wysokie koszty nieefektywnego przedsiębiorstwa nie były brane jako wartość odniesienia.
71. Jeśli chodzi o pojęcie „dobrze zarządzanego przedsiębiorstwa”, przy braku innych oficjalnych definicji państwa członkowskie powinny stosować obiektywne kryteria, które są uznawane pod względem ekonomicznym za reprezentatywne dla prawidłowego zarządzania. Komisja uważa, że sam fakt przynoszenia zysku nie jest wystarczającym kryterium uznania przedsiębiorstwa za „dobrze zarządzane”. Należy również uwzględnić fakt, że na wyniki finansowe przedsiębiorstwa, w szczególności w sektorach, w których najczęściej występują UOIG, duży wpływ może mieć ich silna pozycja rynkowa lub przepisy sektorowe.
72. Komisja jest zdania, że pojęcie „dobrze zarządzanego przedsiębiorstwa” wiąże się z przestrzeganiem obowiązujących krajowych, unijnych lub międzynarodowych standardów rachunkowości. Państwa członkowskie mogą oprzeć swoją analizę między innymi na wskaźnikach analitycznych typowych dla wydajności (takich jak stosunek obrotów do zaangażowanego kapitału, stosunek kosztów całkowitych do obrotów, obroty przypadające na pracownika, wartość dodana przypadająca na pracownika lub stosunek kosztów personelu do wartości dodanej). Państwa członkowskie mogą również zastosować wskaźniki analityczne dotyczące jakości podaży w porównaniu z oczekiwaniami użytkowników. Przedsiębiorstwo, któremu powierzono wykonywanie określonej UOIG, które nie spełnia kryteriów jakościowych określonych przez odnośne państwo członkowskie, nie stanowi „dobrze zarządzanego przedsiębiorstwa”, nawet jeśli jego koszty są niskie.
73. Przedsiębiorstwa, u których takie wskaźniki analityczne świadczą o efektywnym zarządzaniu, można uznać za reprezentatywne typowe przedsiębiorstwa. Jednak analiza i porównanie struktur kosztów musi uwzględniać wielkość danego przedsiębiorstwa oraz fakt, że w niektórych sektorach mogą równoległe działać przedsiębiorstwa o bardzo różnych strukturach kosztów.
74. Odniesienie do kosztów „typowego” przedsiębiorstwa w odnośnym sektorze oznacza, że istnieje wystarczająca liczba przedsiębiorstw, których koszty można uwzględnić. Przedsiębiorstwa te mogą być zlokalizowane w tym samym państwie członkowskim lub w innych państwach członkowskich. Komisja jest jednak zdania, że nie można dokonywać odniesienia do kosztów przedsiębiorstwa, które ma pozycję monopolisty lub otrzymuje rekompensatę z tytułu świadczenia usług publicznych przyznaną na warunkach, które nie są zgodne z prawem Unii, ponieważ w obu przypadkach koszty mogą przewyższać koszty normalne. Koszty, które należy uwzględnić, to wszystkie koszty dotyczące danej UOIG, tj. koszty bezpośrednie niezbędne do wykonania UOIG oraz odpowiedni wkład na pokrycie kosztów pośrednich wspólnych dla działalności związanej z UOIG oraz innych rodzajów działalności.
75. Jeśli państwo członkowskie może wykazać, że struktura kosztów przedsiębiorstwa, któremu powierzono wykonywanie danej UOIG, odpowiada przeciętnej strukturze kosztów efektywnych i porównywalnych przedsiębiorstw w odnośnym sektorze, uznaje się, że kwota rekompensaty, która pozwoli przedsiębiorstwu pokryć te koszty, wraz z rozsądnym zyskiem, spełnia czwarte kryterium z orzecznictwa w sprawie *Altmarkt*.
76. Określenie „przedsiębiorstwo odpowiednio wyposażone w środki materialne” należy rozumieć jako oznaczające przedsiębiorstwo posiadające niezbędne zasoby umożliwiające mu bezzwłoczne wywiązywanie się z zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych spoczywających na przedsiębiorstwie, któremu powierzone zostanie wykonanie danej UOIG.
77. „Rozsądny zysk” należy rozumieć jako stopę zwrotu z kapitału ⁽²⁾, której zażądałoby typowe przedsiębiorstwo rozważające, czy podjąć się wykonywania danej usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym w całym okresie powierzenia, przy uwzględnieniu poziomu ryzyka zgodnie z pkt 3.5.

⁽¹⁾ Zob. na przykład decyzja Komisji w sprawie C 49/06 – Włochy – Pomoc państwa, którą Włochy przyznały na rzecz wynagrodzenia wypłacanego przedsiębiorstwu Poste Italiane z tytułu dystrybucji pocztowych bonów oszczędnościowych, Dz.U. L 189 z 21.7.2009, s. 3.

⁽²⁾ Stopa zwrotu z kapitału oznacza wewnętrzną stopę zwrotu (ang. IRR), jaką osiąga przedsiębiorstwo z zainwestowanego kapitału w całym okresie realizacji projektu, tj. stopę IRR z przepływów pieniężnych w ramach danego zamówienia.